

Příloha 4.14

Čtenářská lekce s textem *Transport za věčnost*, 6.12.2018

Autor: František Tichý

Cíl: Žák zkusí vžít se do postavy v té situaci a posoudit pak své pocity – jak by jemu samotnému bylo a jak by jednal.

Žáci dostanou na konci lekce uvažování otázky:

1. - Jaké emoce prožívá postava?
2. - Jaká je nálada literárního textu?
3. - Čím toho autor dosahuje?
4. - Co prožívám při četbě já jako čtenář?

Evokace: Hororová povídka „Třída smrti“

https://www.youtube.com/watch?v=h49_7l3bgeo

- Jaké pocity ve vás příběh vyvolal?
- Čím toho bylo docíleno?

(Možné odpovědi: černobílá varianta, dramatický hlas a hudba, depresivní grimasy postav, strašidelné kulisy: dům s vymlácenými okny, opuštěný park...)

Dnes budeme číst úryvek z knihy **Transport za věčnost**.

- Znáte ji někdo?
- O čem by tak mohla pojednávat?
- Jaké bude její téma – veselé, humorné, vážné...? Proč si to myslíte?

Uvědomění významu informací:

a) Nejprve si každý přečtete text sám pro sebe. Při četbě si zaznamenávejte, jaké emoce postavy průběžně prožívají a jaké je naladění příběhu:

„Minul jsem Svobodův krámk s obuví a zahnul za roh. Dlážděný chodník se naklonil podél řady domů a já, jako bych už cítil vůni mamčininy večeře, jsem mimoděk popoběhl. Bude báječná čočka se smaženou cibulkou! Ještě kousek k tomu starému akátu a jsem doma. Jak krásně už kvete...“

b) Zároveň si zapisujte, jaké pocity vzbuzuje text ve vás osobně. Pokud vás napadne, jak toho autor docílil, jak to dělá, že ve vás nějaká pasáž vzbuzuje třeba strach, také si to poznamenejte nebo podtrhněte ta slova.

MODELOVÁNÍ k pasáži před koncem úryvku

„Polilo mě horko a země se mi pod nohama rozhoupala. Na okamžik jsem se zastavil a zkoušel se zhluboka nadechnout... Najednou jsem byl jako ve tmě, jako by strach a temnota moje já **muchlaly a tlačily** někam do prázdnoty. Určitě si přijdou i pro mámu... a pro tebe... Jako by mi zněl v hlavě cizí hlas.“

Myslím si, že postava, chlapec, v téhle chvíli prožívá **strach a paniku**, je ve velkém **stresu**, píše se tu, že se mu houpe země pod nohama, asi ztrácí rovnováhu, točí se mu možná hlava, a že se zkoušel

zhluboka nadechnout, ale asi mu to nejde, nejspíš má stažené hrdlo. Byl jsem jako ve tmě, to se mu asi zatmívá před očima, je mu zle. Autor zde používá slovo „muchlat“, obvykle mluvíme o tom, že se muchlá nějaká konkrétní věc a tím ji ničíme. Tady je ale ničena podstata, „já“ toho chlapce, jako by on byl nějaká jenom věc..

Já jako čtenářka, protože už znám začátek příběhu, cítím velké **napětí**, fandím mu, aby sebral síly a pokračoval dál v běhu a zároveň mám o něj **obavu**, aby ho pronásledovatelé nechytili a něco mu neudělali.

Poté čtení textu po odstavcích společně nahlas.

EMOCE POSTAV	MÉ EMOCE
nastává	
uvedoucí	
smutek	
úcta	
uhličitelná	
dělní si falešně nadějí	
smutek	
panka	
strach	
travma	
bezpečí	

EMOCE POSTAV	MÉ EMOCE
nutěný	hladově
vystrašený	- - napětí
zveličený	
úcta	
vyděšený	- -
strach	
zřetelnost	
zrakem	
bezpečí	
divokost	
prekvapení	prekvapení
vyděšený	- -
bezpečí	
strach	
bezpečí	
je v souh	- -
klid obavy	
strach	- +
vyděšený	
úcta	

EMOCE POSTAV	MÉ EMOCE
těší se domů	vyrobit to ve mně chvil k jídlu.
na maminčinu	
čocku se smaž. obd.	
je zvědavý, kdo	ciťm se nejistě
muž v dlouhém	
černém kabátě	
asi je / zvědavý	
meč srach	měla jsem srach taky
trapež	
šok / ohromený	ciťm jsem se překvapeně a zároveň šokovaně
vyčerpáný	ciťm se sejně, protože si představuji, že by mi někdo odvedl před mým zrakem toto je hrůzný.
zmařený	
bezpečný	dosala jsem srach, protože bych měla aby se něco stalo, máme. mají
obavy	
poté úleva	

EMOCE POSTAV	MÉ EMOCE
Nejdříve šrasta a natěšená.	Nejdříve Nejdříve jsem
Pak ho překvapí	normálně četl, a když
muž v kabátu	se objevil
Poté se vyděsí,	muž v kabaře
když mu kde' odvádí	bylo mi to jedno,
otce.	ale věděl jsem, že
Ma'strach	bude
kde je jeho rodina	důležitý.
Uleví se mu	Pak mě
když se hlídka	velmi překvapilo,
hlídka nedává	že mu
pozor.	odvádí otce.
Je šťastný, když se dostane na ulici.	

EMOCE POSTAV	MÉ EMOCE
Nastvraný, že ho otec bere jako malé dítě.	Tady už jsem
Je smutný, a brečí.	žadne' emoce
Uklidá	necítil
Dává si falešnou naději.	
Bojí se, je odhodlaný	
varovat ostatní!	
zastane	
cestou zažívá trauma.	
Později prožívá úlevu a po tom co se provdá hne plotem radost	

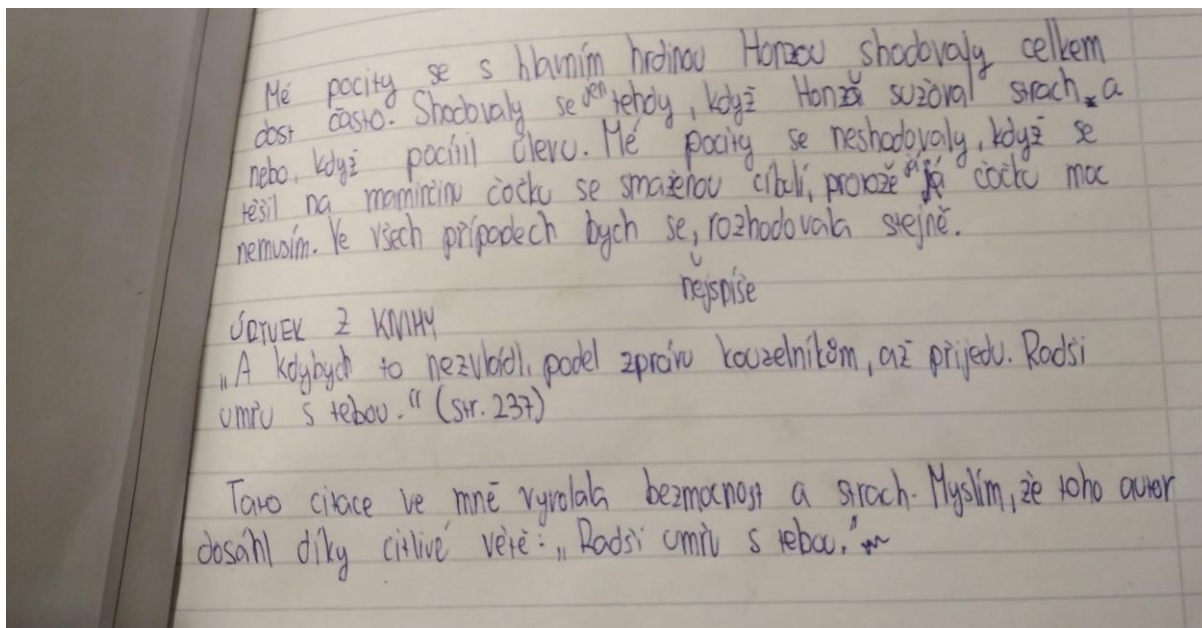
Žáci měli zaznamenat, jaké pocity prožívá momentálně postava i oni sami. Poté hledali v textu slova a konstrukční postupy, které tomu napomáhají. Tedy „jak to ten autor udělal, že to v nás vzbuzuje právě tohle“.

Reflexe:

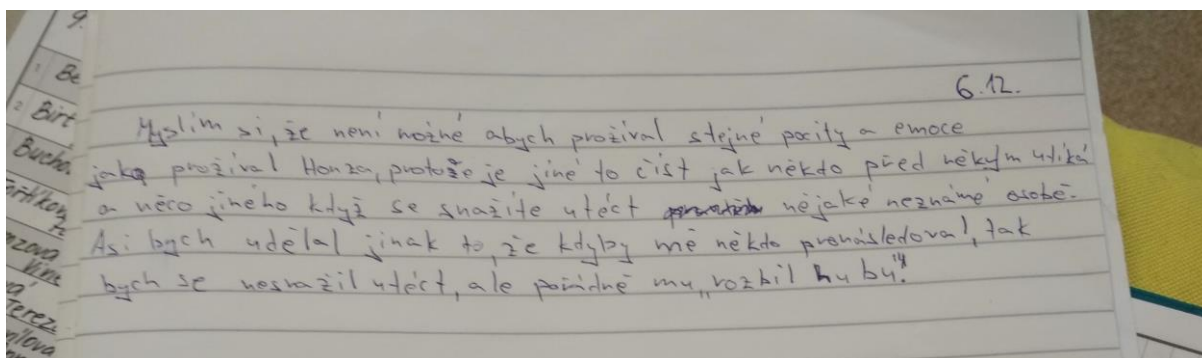
- ☐ Shodovaly se pocity, které prožívala postava s vašimi pocity při čtení? Kdy ano a kdy ne?

Nad výkony žáků:

Obecně se dá říci, že žáci v obou třídách hojněji vyplňovali emoce, které prožívá postava, než ty, které prožívali oni sami. Pocity, které pociťovaly postavy, se pak často shodovaly s pocity žáků, někteří se pokoušeli vžít do postavy a představit si paralelní situaci ve svém životě. Častěji tuto shodu ve svých reflexích vyjadřovaly dívky. Někteří žáci své vlastní pocity neuvedli, ale žádný záznam neignoroval pocity postavy.

Zajímavé bylo, poměrně dost žáků vyjadřovalo, že není možné, aby cítili stejné pocity jako hlavní postava. Jako důvody uváděli například rozdíl mezi tím, co cítí postava, která situaci prožívá, a tím, když o tom “pouze” čtou. Zdá se tedy, že se nedokázali dostatečně ztotožnit s postavou. Otázkou je, zda je to na takto krátkém textu vůbec možné, začít postavě “fandit” a soucítit s ní.

Dále také uváděli, že pocity, které cítili, byly slabší:

Při čtení jsem asi cítil stejné pocity jako hlavní postava, pouze trochu slabší. V některých částech (např. na stránce 70) jsem se cítil trochu jinak právě proto, že pocity které jsem prožíval nebyly ani tak silné jako pocity hl. postavy. Zhruba ve druhé třetině už jsem se ~~ztrácel~~ ztrácel. ^{už upro}

Ze začátku se moje pocity s hlavní postavou shodovali, jelikož jsem nevěděl co se přesně děje a měla jsem strach jako hlavní postava. V průběhu se tím více vzdálil mým moším pocitům a zvyšoval jelikož to začalo být už osobní. ~~Pro mě~~ ~~hlavní postavu~~ ~~Horou~~ byl smutný jelikož mu odešli táta a já jako čtenář vlastně smutně když odešli úplně cizího člověka se kterým jsem se přátelil v textu ani nevěděla a proto jsem v průběhu čtení nestotožňovala svoje pocity s hlavní postavou protože věci které se ^{textu} dějí mi mě nemají žádný dopad.

ji podporit.

Transport na částo
ze čtení

Moje pocity se s postavou Henz shodovali jen málo. Řekněme jsem to neprožíval tak moc jako on, ale úplně bezstranný jsem nebyl. Soudil jsem s jeho situací a pravděpodobně bych se zachoval hodně podobně, ale snažil bych se odvést klidnou hlavu novorozel od Henzika.

6.10

Já jsem poměrně necitlivý člověk co se týče četby knih a shlédnutí filmů. Příběhy ve mě moc emoce ~~ne~~ nevvolávají, asi jen komedie a horory. Takže příběh ve mě mně žádné emoce nevvolával. Kdybych příběh prožíval, tak se asi chovám stejně či podobně. Rozhodně bych byl velmi paranoicdní. Ale z pohledu čtenáře jsem bez emocí.

Žák výše (Já jsem poměrně necitlivý člověk...) hledal důvody u sebe a charakterizoval se jako "necitlivý člověk". Z toho, jak ho Pavla zná, by se s tím dalo zčásti i souhlasit.

Klademe si otázku, zda je problém v tom, že dnešní žáci nejsou emocí spojených s četbou schopni, nebo si je patnáctiletí chlapi nechtějí přiznat.

Znovu se tedy vkrádá otázka, zda vůbec samotný úryvek může u žáků nějaké pocity vyvolat, nebo zda jako čtenáři nepotřebujeme trochu více času, abychom postavu poznali, než s začneme soucítit a vztahovat text i ke svému životu. Jestliže žáci nebyli soustavně vedeni už od 1. ročníku ke čtení s prožitkem, možná je didakticky dosažitelným cílem alespoň to, aby žáci nad úryvky a prožitky vedli vážné hovory. Tedy aby se naučili reflektovat, co s nimi čtení dělá, Při tom se může stát, že objeví a zaznamenají nějaké své emoce z četby.

Reflexe lekce Transport za věčnost

V 9.A celá lekce zabrala 3 vyučovací hodiny (díky dvojitému čtení textu). Překvapivě žáci v 9. A intenzivně zaznamenávali to, zda se jejich emoce při četbě společného úryvku shodovaly/neshodovaly a proč. Patrně je nezbytné, aby se text, který přináší učitel opravdu trefil do něčeho, co žák právě intenzivně prožívá. To se ovšem nemůže nikdy povést u všech. Pozitivní změnu vidíme v tom, že už se ze zaznamenávání emocí a písemné reflexe po přečteném textu stala v pozitivním smyslu slova rutina a žáci to začali brát jako něco přirozeného, více se rozepisují a píšou v celých větách, souvislé odstavce. Tentokrát v 9. A po dílně čtení psali tak intenzivně, že nedbali ani na zvonění ohlašující konec hodiny a měli potřebu se vyjádřit (nebylo předem zadáno, že by za to měli být nějak hodnoceni), bylo to tedy jejich vlastní rozhodnutí. Všichni zaujatě pracovali ještě 5 minut po zvonění na přestávku a pak ještě všichni práci dokončili sami a sešit odevzdali. Pavla byla s jejich reflexemi po této lekci byla velmi spokojená, někteří odevzdali i souvislé texty rozsahem se blížící formátu A4 (rozsah práce nebyl zadán).

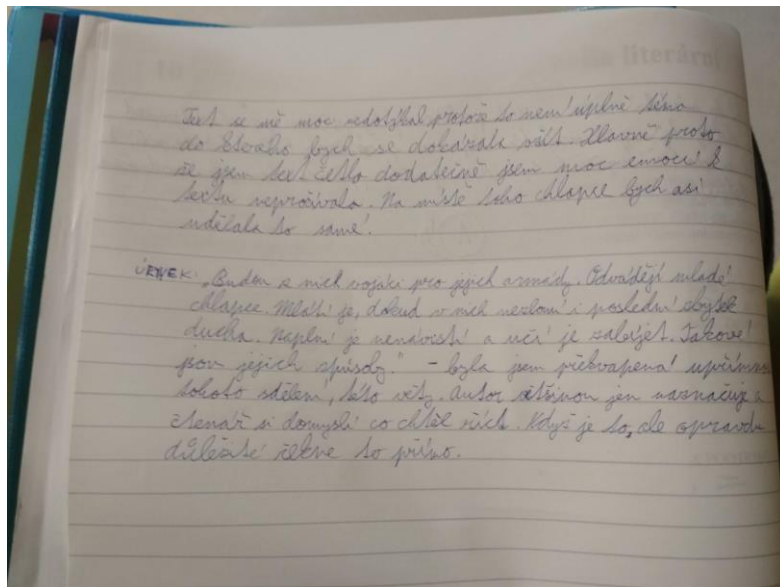
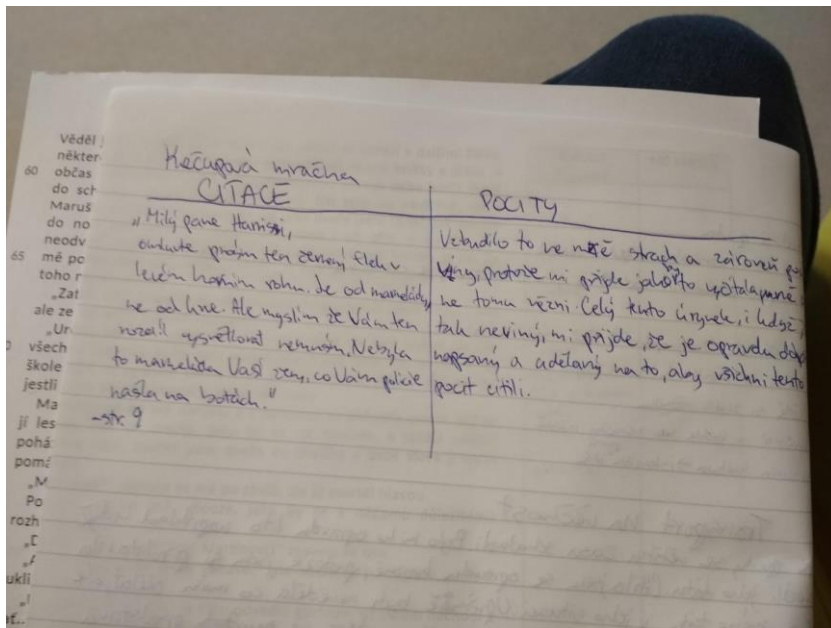
Více pocitů v žácích pak samozřejmě vzbuzovala četba vlastních knih, kde měli kromě emocí hledat, jak toho autor docílil. To pro ně byl úkol nový, tedy se to zatím úplně nedařilo. Za krok kupředu považujeme to, že žáci již nepíšou pouze "Vzbudilo to ve mně strach a pocit viny," jako vloni, ale "Vzbudilo to ve mně strach a pocit viny, **protože...**" Své emoce (ale také myšlenky a názory) se snaží zdůvodňovat.

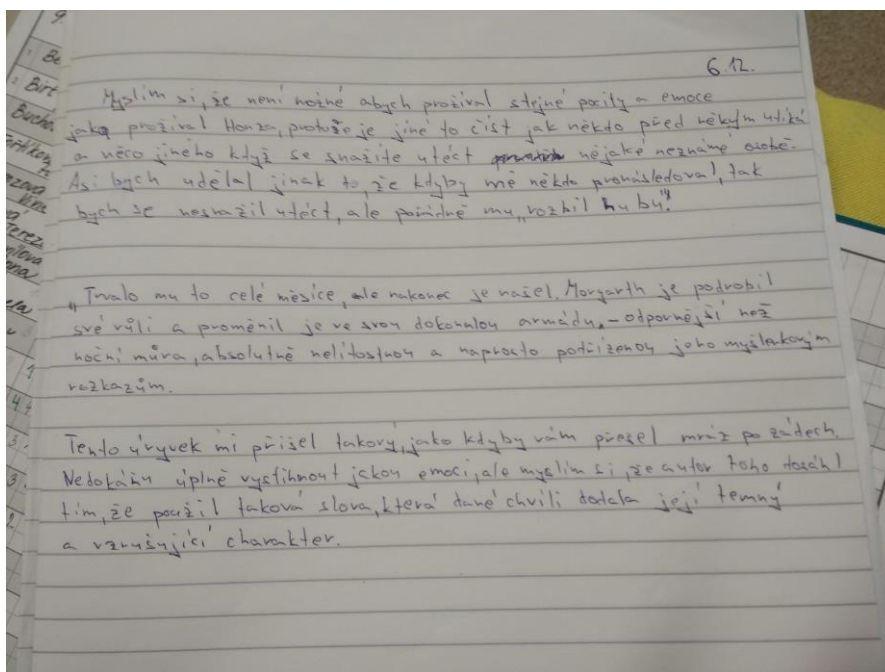
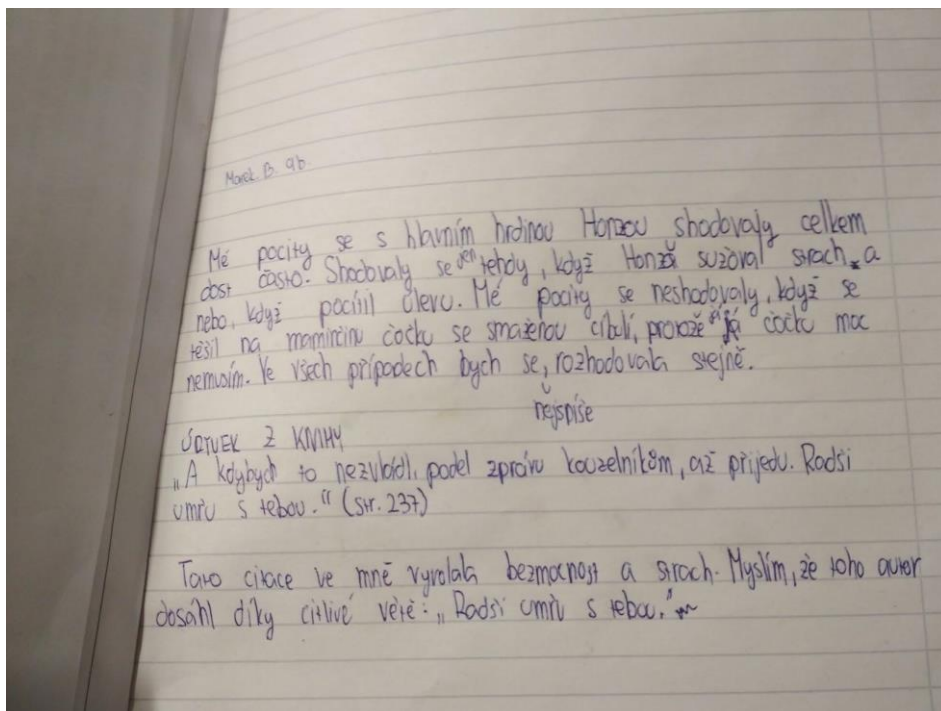
Navazující dílna čtení

Zadání před čtením:

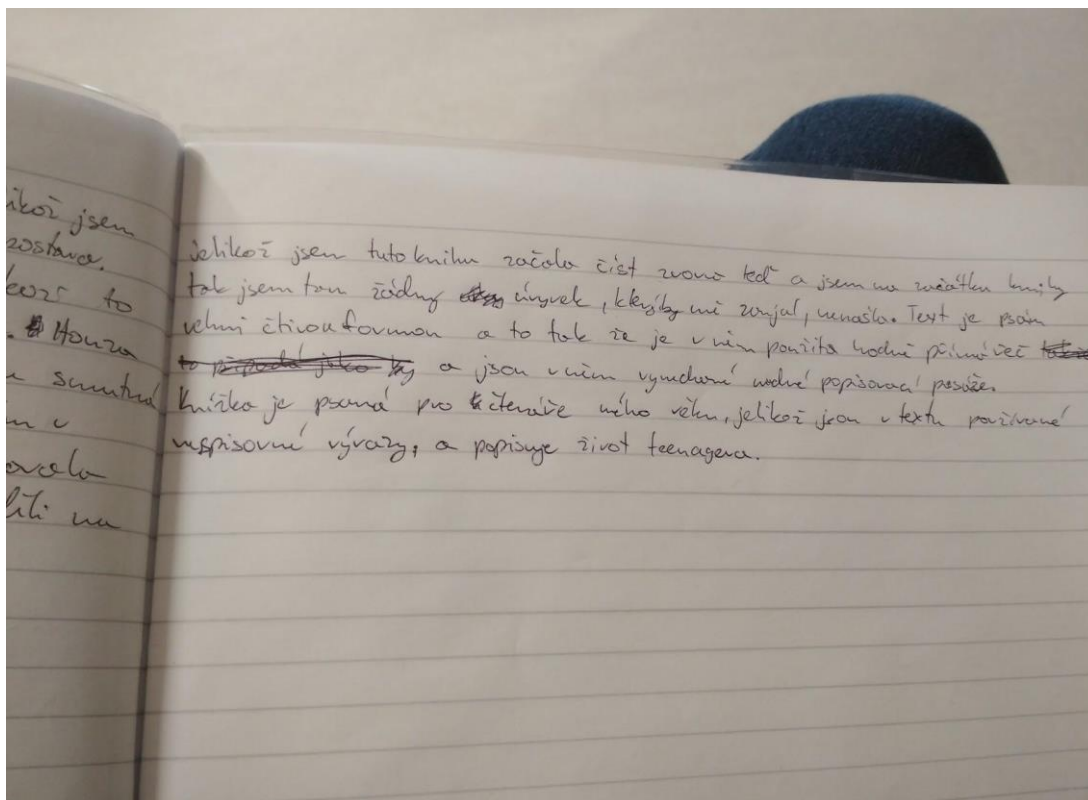
„Vypište si z knihy 1 úryvek, který ve vás vzbudil nějakou emoci. Napište si jakou a proč. Popovídejte si o tom ve dvojici a pokuste se odhalit, jak toho ten autor dosáhl. Své poznatky si запиšte.“

1. četba knih
2. vypsání úryvku, emoce a proč
3. rozhovor ve dvojici – zaměřte se na to, jak je ten úryvek napsán/jak to autor dělá, že ve vás vzbuzuje právě tuto emoci
4. запиšte si své poznatky

Tady je vidět, že se slovní zásoba některých žáků rozšiřuje: přešel mráz po zádech, temný a vzrušující charakter... to nejsou obvyklá slovní spojení v této věkové skupině.

Tady se žákyni podařilo poměrně dobře vystihnout, jaká forma ji u knih baví - hodně přímé řeči, vynechání nudných popisných pasáží, nespisovné výrazy, stejně stará hl. postava. Myslím, že to je docela všeobecně rozšířený prototyp této věkové skupiny.

Já jsem poměrně necitlivý člověk co se týče četby knih a shlédnutí filmů. Příběhy ve mě moc emoce ~~ne~~ nevvolávají, asi jen komedie a horory. Takže příběh ve mě žádné emoce nevvolával. Kdybych příběh prožíval, tak se asi chovám stejně či podobně. Rozhodně bych byl velmi paranoidní. Ale z pohledu čtenáře jsem bez emocí.

"Mnohé rasy věří, že vesmír byl stvořen nějakým bohem. Jen Džatravartidové z Vitlvodlu VI věří, že vesmír vyomrkla z nosu bytost zvaná Velký Zelený Křečopažout.

Džatravartidové, kteří žijí v nevstálém strachu, že jednou nastane to, co nazývají příchodem Velkého bílého kapesníku, jsou malí modří tvorové s více než padesáti rukama. Díky tomu jsou jedineční, protože jsou jediná rasa v historii, která vynalezla dřív deodorant než bota."

Toho mě opravdu rozesmalo a vjvolalo silnou emoci. Autor použil poměrně stupidní humor a to stěží. Někdy je třeba trochu stupidního humoru.

Transfer na věčnost.

v textu

Postava se mi si sice nepodobala, ale když jsem četla ~~četla~~ tak mě jeho posty ovlivnily také. Když gestapo odvádělo jeho otce tak jsem ~~byla~~ ^{čítala} strach a divně ~~se~~ ^{čítala} smutek. Při pohledu na bezmocnou maminku jsem pociťovala smutek. Myslím si, že se mé posty shodovali s hrdinými. Také bych se nespíš na ~~je~~ jeho místě zachovala stejně. Šlo by se pomoci s čímkoliv a cítila bych svou rodinu ~~stejně~~ jako Hanna. Při čtení se mi většinou sival zasmek a cítila jsem bezmoc a divně. Hlavní postava se podle mého cítila stejně.

V tu chvíli se Mike dýchl okénkem. "Já... Já nevím, co bych dělal," připustil potichu. Ana sestápla bradový pedál. "Kdy?"
"Kdyby se rozvedli. Nevím, co bych dělal," opakoval Mike.

Takhle úvazek se mi vzbudil smutek "totožnost". Přesně tím páky je to post, když ~~se~~ ^u ~~je~~ ^{se} ~~vám~~ ^{ne} ~~ne~~ ^{spíše} ~~rodice~~ ^{rozvedou}, ale stále proti tomu bojujete. Nedokážete si ~~o~~ ^{to} představit.

Myslím, že autor docílil ~~to~~ ^{takového} napětí a smutných postů právě tím, že vzal téma, které ~~o~~ ^{ovlivňuje} velkou procento lidí na světě [†] a psal ho ~~v~~ ^v knize. Rozvedy jsou velice běžné a každé dítě s tím ~~o~~ ^{že} se jeho rodiče budou rozvádět, souperi a hodně ho to zasáhne.

6.12

Přijde mi že postava se chovala uelice reāhi uīči tomu co se mu dīto a na jeho mīstě bych se chovala āplnē stejnē.

Většinu situaci, kteu h. postava jsem nuprožila, nebo ne v takou intenzitē. Čāst se kteou jsem se vřāk uelmi sduobovalu byla ta, kde popisuje jak ātil tep āž v krku a na prsou ho pātulo, ale i tāk byl sduopnūj pokračovat dāt. Jednou jsem tento adrenalin zažila, kdž jsem si doopravdu myslela že mi jde o život. Pocity kteu popisoval se naprosto ztoožňovali s tīm co jsem tenkrāt ātila.

„Velkou čāst žiuota jsem strānila snalou nebrečet před lidmi, ktei mē miluji, a tak jsem uelēta co dīta. To zatnete zuby, podívāte se nahoru. Řikāte si že kdž vās ten drubūj uelī plakat, bude ho to bolet.“

Tato čāst se mē dotkla hlavū tīm, že uīm co tīm chce autor říct. Nechate suūj m blīzskūj ublīžovat, tak před nima nebrečte, aby jste suūji bolest a utrpenī nepřenāšeli na nī. Ale je to uelice tēžkī a ke konci se stejnē rozbrečte. Autor se touto čāstī dotkl mēho uitra. Kīm pēsnu o čem mluu.

To je skvělé, když se to někdy podaří - že se autor dotkne čtenářova nitra.